

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ.

Стаття 5 Конституції України

№13 (125)

Наша ГРОМАДА

П'ЯТНИЦЯ,
3 липня '20

7 липня – свято Івана Купала

Івана Купала – чи не єдине язичницьке свято, яке українці відзначають і в XXI столітті.

У ніч на Купала заведено збиратися біля водойм, співати пісень про кохання, палити багаття й стрибати через них – словом, веселитися. Дівчата пускають у воду вінки. Чий пропливе якнайдалі – та вдало вийде заміж і житиме в любові й достатку.

Головне ж завдання кожного учасника святкування – знайти цвіт папороті. Вважається, що в купальську ніч папороть розквітає чарівною вогняною квіткою, і того, хто її зірве, чекатимуть великі удачі в житті. Звісно, це – міф, папороть не цвіте.

У зв'язку з епідемією коронавірусу в Україні обмежено проведення масових заходів. Однак відзначити свято Купала можна невеликими компаніями. Слід уникати великого скупчення людей, користуватися захисними масками, обробляти руки антисептиком.

4 замість 21

Уряд затвердив проєкти районування регіонів. На Кіровоградщині передбачається утворити чотири райони – Голованівський, Кропивницький, Новоукраїнський та Олександрійський. (Нині в області – 21 район.)

У планах уряду – завершити цю реформу до кінця року.

Що стосується Кропивницького району (з центром у місті Кро-

пивницькому), до нього мають увійти 17 територіальних громад, в тому числі Катеринівська.

Перспективним планом формування територій громад Кіровоградської області, який затверджено урядом 13 травня нинішнього року, передбачено, що з Катеринівською ОТГ мають об'єднатися Грузьківська, Могутнянська та Овсяниківська громади.

Мінімальна пенсія – 1712 гривні

Пенсійний фонд України провів перерахунок пенсійних виплат з 1 липня 2020 року, у зв'язку зі збільшенням прожиткового мінімуму, для осіб, які втратили працездатність, з 1638 гривень до 1712 гривень.

Для непрацюючих пенсіонерів зріс розмір мінімальної пенсії за

віком. Зокрема, мінімальний розмір пенсії за віком з 1 липня – 1712 гривні. Також, незалежно від того, працює особа чи ні, збільшилися розміри встановлених до пенсій надбавок, підвищень, пенсій за особливі заслуги, інших доплат, які базуються на величині прожиткового мінімуму.

Збільшилися соцідопомоги

Президент підписав закон щодо підвищення соціальних гарантій для окремих категорій осіб, який Верховна Рада ухвалила місяць тому.

Ним передбачено збільшення розміру допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, з двох до двох з половиною прожиткових мінімумів для дитини відповідного віку, а на дітей з інвалідністю – до трьох з по-

ловиною прожиткових мінімумів для дитини відповідного віку. Також передбачено надання мало-забезпеченим родинам одноразової безвідсоткової поворотної фінансової допомоги для організації підприємницької діяльності та виведення сім'ї з бідності. Ідеться в законі і про державну допомогу на догляд за самотніми особами, які досягли 80 років та потребують стороннього догляду.

На громадських засадах

Три роки тому рибалки Грузького організувалися в спілку і оформили право користування на місцевій ставок.

– Наша громадська організація називається «Грузьківське об'єднання рибалок», – розповів житель Грузького Олександр Третяк. – Засновники – я, Володимир Ярошук та Алесь Лисенко. Членів в організації – близько двохсот. Ми – неприбуткова організація, користуємося ставком безоплатно. Почали з того, що очистили берег ставка від сміття, чимало вилунали його й у водоймі. У перший же рік запустили в ставок малька коропу, наступного року – товстолобика. Купили вагончик для охоронців. Вартуємо по черзі, по двоє.

На запитання, чи піймали вартів на гарячому бодай одного

бракон'єра, Олександр Третяк відповів ствердно. За його словами, лиходієм виявився один із їхньої організації – рибалів сіткою.

– Ми одразу викликали рибнагляд, – пригадав Третяк. – Того чоловіка як порушника статуту ми виключили зі своїх лав.

Як розповів Олександр далі, сам він – не завзятий рибалка, та більше половини в їхній організації не уявляють своє життя без риболовлі.

– Головне ж те, що відколи ставок – у користуванні громадської організації, всі стали бережливіше ставитися до нього, – наголосив Олександр. – Не сміятя,

пильнують, щоб не появились бракон'єри.

Зауважую Третякові, що й у сусідній Катеринівці ставок використовується не з комерційною метою. Маю на увазі водойму, яку взяло в оренду АТ «Кіровоградське рудоуправління» (підприємство регулярно зариблює ставок тільки для того, щоб місцевим рибалкам було де проводити дозвілля; облаштувало на березі гарну зону відпочинку). Олександр знає про це, як і про успіхи Катеринівської об'єднаної територіальної громади, утвореної майже три роки тому.

Він – за те, щоб Грузьківська

громада об'єдналася з Катеринівською.

– Свого часу я збирав по селу підписи за об'єднання з Катеринівською ОТГ, – розповів Третяк. – Катеринівка з нами – зовсім поряд, та й економіка там розвинена. А це значить, що в складі об'єднаної громади і Грузьке розвиватиметься.

Віктор ІВАНЕНКО

На знімках: Олександр Третяк (праворуч) та Едуард Алімагомедов (теж член ГО «Грузьківське об'єднання рибалок») біля ставка; починали з прибирання; так у Грузьке везли вагончик для охоронців.

Прибрати «білі плями»

Ще недавно, аби жителі Грузького викинули з голови навіть думки про приєднання до Катеринівської громади, їх лякали тим, що «Кіровоградське рудоуправління» на їхніх землях відкриє нові кар'єри. Сьогодні селом шириться нова «страшилка»: якщо Грузьке увійде до складу Катеринівської ОТГ, гендиректор рудоуправління Володимир Кухта забере їхню землю собі.

– Навіщо вам чужа земля? – звертаюся до Володимира Валентиновича. – Ну, хай вона потрібна була марнославному Калитці, щоб сказати: «Їдеш день – чия земля? Калитчина! Їдеш два – чия земля? Калитчина! Їдеш три – чия земля? Калитчина! Диханіє спирає!»

Почувши, про що йдеться, Володимир Володимирович аж розсміявся.

– Знаєте, – мовив, – якщо й справді дехто боїться, що я на таке здатний, то мушу публічно, щоб не було різних там кривотлумачень, пояснити свою позицію щодо земельного питання. По-перше, особисто мені, мойї сім'ї чиясь земля не потрібна. Якби виникало колись таке бажання, то, звісно, ми б її уже мали достатньо. І це добре відомо тим, хто поширює вигідні їм небилиці.

По-друге, я за наведення елементарного порядку в землекористуванні. За ці три роки, скільки існує наша ОТГ, у власність громади перейшли сотні гектарів землі,

якою хтось користувався і не платив за це ні копійки. Показовою в цьому плані може бути, наприклад, територія колишньої Обознівської сільської ради. Тут уже майже немає ділянок, що позна-

чаються на Публічній кадастровій карті як білі плями – тобто вони нібито були нічийними, а фактично кимось використовувалися. Такі ж «білі плями» є сьогодні й на території Грузьківської сільської ради. Після приєднання – якщо таке відбудеться, – вони мають зникнути з карти в результаті інвентаризації і повернення законному власнику. Подальшу долю цих ділянок має вирішувати сільська рада. Як на мене, їх треба передати в оренду тим, хто вже ними користувався, – хай користуються й далі, але офіційно, щоб громаді від того була користь.

Сергій ЗАДОРЖНИЙ

Свою спроможність довела

Майже три роки тому декілька сіл нашого району об'єдналися в Катеринівську ОТГ. Її адміністративним центром стала Катеринівка – хоч і невелике село, але впорядковане і, головне, з потужною економікою. Ще до об'єднання із сусідами жителі Катеринівки мали і природний газ, і центральне водопостачання, й інтернет. І дороги тут пристойні, і вивезення сміття налагоджено, і вуличне освітлення є, а школа, будинок культури

та дитсадок – не гірші від міських закладів. Багато зробило і робить для села АТ «Кіровоградське рудоуправління». Приміром, благоустрій в Катеринівці – великою мірою турбота гірників. Та й їхній внесок у бюджет об'єднаної громади – у вигляді податків – залишається солідним (як і в часи, коли Катеринівка підпорядковувалася Обознівській сільраді). А чи виграли від об'єднання інші села? Саме про це мова – далі.

Тридцять серед 288

До утворення ОТГ Олександрівська та Володимирівська сільські ради мали скромні фінансові можливості. Зокрема, 2017 року Олександрівська сільська рада розпоряджалася бюджетом у розмірі 2 мільйони 343 тисячі гривень, Володимирівська – в розмірі 1 мільйон 757 тисяч гривень. Обознівська сільська рада мала набагато більший бюджет – в розмірі 8 мільйонів 149 тисяч гривень.

Закінчення на стор. 2

Свою спроможність довела

Закінчення. Початок на стор. 1

Разом ці три бюджети становили трохи більше 12 мільйонів гривень. А 2018-го бюджет Катеринівської ОТГ становив 32,8 мільйона гривень. Тобто фінансові можливості сіл зросли більше ніж удвічі.

Відбулося це за рахунок як податків і зборів, так і субвенцій з бюджетів вищого рівня.

Бюджет Катеринівської ОТГ 2019 року становив близько 35 мільйонів гривень (АТ «Кіровоградське рудоуправління» сплатило до нього 7,8 мільйона гривень). Порівняно з 2018-м бюджет ОТГ збільшився на 3 мільйони гривень.

Власні надходження до бюджету Катеринівської ОТГ 2019 року становили 23,8 мільйона гривень, субвенції та дотації з бюджетів вищого рівня – майже 12 мільйонів гривень.

Бюджет ОТГ на 2020 рік – 34,7 мільйона гривень.

За показниками минулорічної фінансової діяльності Катеринівська ОТГ посіла тридцять місце серед 288 українських ОТГ з кількістю населення до п'яти тисяч. При складенні рейтингу експерти керувалися таким правилом: чим більше бюджетні доходи й видатки на одного жителя і чим менші витрати на утримання управлінського апарату (теж у розрахунок на одного жителя) – тим вище місце громади.

Ширші фінансові можливості Катеринівської ОТГ дозволили здійснити низку поліпшень в освіті, культурі, охороні здоров'я, комунальному господарстві, подбати про соціально незахищені верстви населення.

Освіта: ремонти, яких довго чекали

Катеринівську, Олексіївську та Володимирівську школи реорганізовано в ліцей «Нова школа». Тим самим економляться кошти на управління галуззю. Ліцей має третій ступінь навчального закладу, цей статус поширюється на кожен з його корпусів, що важливо для учнів.

У ліцеї навчається дітей більше, ніж у трьох школах до реорганізації. Вчать тут і жителі селища Нового. Це свідчить про пристойну якість навчання в закладі. Ліцей пройшов процедуру ліцензування, тож цілком відповідає теперішнім освітнім вимогам.

Відремонтована спортзала в Катеринівському корпусі ліцею.

За час існування ОТГ поліпшено умови навчання учнів та праці вчителів. Зокрема, невпізнанно змінилася спортивна зала в Катеринівському корпусі ліцею після капітального ремонту, виконаного наприкінці 2019 року – на початку 2020-го. Впадає в око лінолеум – французького виробництва, спеціально для спортзалів. Замінено й дах над залом.

Навесні нинішнього року – коли почався карантин – в Олексіївському корпусі ліцею розпочато капітальний ремонт системи опалення. На це виділено 800 тисяч гривень з бюджету ОТГ. Встановлено нові труби й радіатори. Ця

модернізація дасть змогу олексіївським учням і вчителям забути про свої страждання від нерівномірності опалення в приміщенні (в одному крилі будівлі було спекотно, в іншому – прохолодно). Планом ремонту передбачено також поладити фойє, спортзал (там виникла потреба в заміні старих вікон на металопластикові) та ганок, на ці заходи в бюджеті передбачено майже 500 тисяч гривень.

У Володимирівському корпусі ліцею оновлюються класи, коридори, харчоблок, санвузли.

У всіх приміщеннях ліцею встановлено протипожежне обладнання. Стало традицією під час літніх канікул ремонтувати по-сучасному класні кімнати для першокласників (із встановленням підвісних стель, сучасного освітлення тощо).

За кошти місцевого й державного бюджетів відповідно до концепції «Нова українська школа» усі перші класи забезпечені необхідним обладнанням, в тому числі зручними одномісними партами, комп'ютерною та мультимедійною

У Володимирівському дитсадку після ремонту.

технікою. Для занять природничо-математичного циклу придбано три інтерактивних комплекси, для занять спортом – тенісні столи, мати, м'ячі. Куплено нове обладнання для трудового навчання у Володимирівському корпусі.

У ліцеї, в дошкільних закладах відмінено так звані фонди. Всі учні ліцею харчуються безплатно. Для перевезення дітей в заклад використовується два автобуси.

Велику підтримку освіти надає АТ «Кіровоградське рудоуправління». Зокрема, підприємство придбало для Катеринівського корпусу ліцею 16 планшетних комп'ютерів, платить учням сти-

чко» відремонтовано пральню, душову кімнату та кімнату для прасування, музичну залу, утеплено фасад. В Олексіївському «Колоску» замінено вікна, встановлено систему пожежної сигналізації, відремонтовано кухню та їдальню.

Не один рік нарікали жителі Володимирівки на те, що в селі не діє дитсадок. Кілька місяців тому мрія тамтешніх родин, в яких є дошкільнята, здійснилася – «Малютко» відкрилося. Капремонт приміщення виконано за кошти з бюджету ОТГ, як і обладнання його сучасними меблями.

На культурному фронті

Перед утворенням ОТГ в краї налічувалося 10 закладів культури – 6 клубних установ та 4 бібліотеки. Усі вони увійшли до Центру культури і дозвілля Катеринівської сільської ради. Реорганізація зробила управління закладами культури ефективнішим.

Центр опікується дозвіллям молоді, туристичною справою

та організує спортивні заходи і фестивалі. При клубних закладах діє 12 аматорських колективів, 2 гуртки та 2 любительських об'єднання. У них бере участь понад 120 дітей і понад 50 дорослих.

Чимало зроблено для зміцнення матеріальної бази галузі. Так, у Олексіївському СБК замінено двері, вікна, частково відремонтовано фойє. Подбали в Катеринівській ОТГ і про Осикуватський клуб, зробивши там ремонт. А вже в цьому селі є молодь, хоч і нечисленна. Ходити в Олексіївку, де великий будинок культури, – далекоувато. Та й старшим людям хочеться мати клуб у своєму селі – концерт подивитися, самим пісень поспівати.

А в Ліснянському клубі тамтешнє сільгоспідприємство – ПП «Лісне» – відремонтувало своїм коштом глядацьку залу, сільська рада виділила кошти на штори.

Нещодавно закипіли ремонтні роботи в приміщенні Володимирівського клубу. Невдовзі його не впізнає.

Куплено нові сидіння в зали Олексіївського та Обознівського будинків культури, Володимирівського та Ліснянського клубів, стільці та лави в усі заклади культури. Обзавелися за кошти місцевого бюджету сучасною звуковою апаратурою Володимирівський та Ліснянський клуби. Пошито нові комплекти костюмів для аматорських колективів Олексіївського, Обознівського та Катеринівського будинків культури. Для проведення фестивалів придбано чотири намети.

Силами аматорських колективів проводяться концерти до державних свят, днів сіл тощо. Артисти ОТГ успішно беруть участь в районних, обласних та всеукраїнських фестивалях.

Така тепер сільська медицина

За кошти держбюджету збудовано Катеринівську лікарську ам-

У старій частині Катеринівки теж стелять асфальт.

Асенізаційна бочка КП «Обрій».

булаторію загальної практики сімейної медицини (в будівництво вкладено понад 6 мільйонів гривень). Її вкомплектовано необхідним обладнанням.

Капітально відремонтовано приміщення Володимирівської амбулаторії.

Для Катеринівської амбулаторії торік за державні кошти придбано авто вартістю 500 тисяч гривень.

Куплено для місцевої медицини торік і два комплекси «Телемедицина» вартістю 198 тисяч гривень.

Процес оснащення місцевих медзакладів новітнім обладнанням триває. Так, для Володимирівської амбулаторії нинішнього року придбано дитячий пеленальний столик, за рахунок благодійної допомоги (від місцевого фермера) придбано шафу-стерилізатор, днями за рахунок бюджету громади буде придбано кардіограф. Для Олексіївського ФП куплено дитячий пеленальний столик, ди-

ють спеціальний агрегат – косарку, яка чіпляється до трактора. Косарку придбано за кошти бюджету ОТГ. Трактором комунальниці обзавелися торік, його теж купила сільрада. А ще – асенізаційну бочку.

Ще раніше сільські комунальниці отримали сміттєвоз, його придбала сільська рада за кошти, які надійшли з держбюджету. Сміттєвоз курсує всіма селами ОТГ. Послуги з вивезення твердих побутових відходів для населення – безплатні. Як і послуги з асенізації.

Відколи утворено Катеринівську ОТГ, її самоврядний орган

Катеринівська амбулаторія.

тячі ваги, ростомір, днями буде придбано ноутбук (це потрібно для видачі пацієнтам електронних направлень тощо).

У кожній з амбулаторій працює сімейний лікар, з ними укладають декларації місцеві жителі.

Справи комунальні

Дбати про благоустрій на території громади, підтримувати в доброму стані приміщення закладів соцсфери, ремонтувати різне обладнання в них – цей обов'язок покладено на КП «Обрій», створене Катеринівською сільською радою. Наприклад, торік працівники «Обрій» полагодили дахи Олексіївського та Катеринівського корпусів ліцею, Катеринівського та Обознівського будинків культури, капітально відремонтували Володимирівський дитсадок, частково – клуб в Осикуватому, котельню Обознівського ФАПу, виконали роботи із забезпечення водою жителів Обознівки й Лісного. Навесні нинішнього року працівники «Обрій» потурбувалися про належний стан пам'ятників визволителям у Володимирівці й Осикуватому. Зокрема, вимостили території біля меморіалів гарною тротуарною плиткою. Таке завдання комунальниці отримали від сільради напередодні Дня перемоги над нацизмом.

Боротися з бур'янами нинішнього року працівникам «Обрій» набагато легше, ніж раніш, бо ма-

вкладає кошти в дороги. От і в цьогорічному бюджеті ОТГ на ремонт доріг передбачено більше мільйона гривень. Усі заплановані роботи вже виконано – в Обознівці, в так званій старій Катеринівці та в Осикуватому.

Нещодавно змонтовано ще дві лінії вуличного освітлення у Володимирівці, на це витрачено майже 500 тисяч гривень. Невдовзі, після улагодження всіх формальностей, лінії введуть в експлуатацію.

Коштом АТ «Кіровоградське рудоуправління» змонтовано лінії вуличного освітлення в Катеринівці та Обознівці.

Подбати про незахищених

У Катеринівській ОТГ дбають про соціально незахищені верстви населення. Діють програми підтримки таких людей. Так, бюджетом 2020 року передбачено надання одноразової грошової допомоги громадянам, які проживають на території Катеринівської сільської ради (фінансовий ресурс – 178,5 тисячі гривень), та виплати згідно з програмою «Ветеран» (фінансовий ресурс – 241,5 тисячі гривень). Крім того, діє програма підтримки учасників АТО та членів їхніх сімей (фінансовий ресурс – 130 тисяч гривень).

Такі основні досягнення Катеринівської ОТГ за неповних три роки. Громада довела свою спроможність, впевнено розвивається.

«У колгоспі я працював з тринадцяти років»

Близько 200 тисяч селянських домогосподарств експропріювала більшовицька влада в Україні, проводячи колективізацію. Постраждало від 1,2 мільйона до 1,4 мільйона людей. Більше половини з них – близько 860 тисяч – виселили до Сибіру та на північ Росії. Їх там використовували на найважчих роботах. Опинилися в засланні і Митрофан Арсентійович Варлавін та його сім'я, жителі Грузького.

«У розкуркулюванні діда брав участь його двоюрідний брат»

– Вони мали хату й хазяйство он там на горбі, де тепер вулиця Пушкіна, – показав рукою внук Митрофана Варлавіна кропивничанин Василь Фулга, який батьківське домоволодіння на вулиці Парковій у Грузькому уже два десятиліття використовує як дачу (там і відбулася ця розмова).

– Дід Митрофан народився 1875 року, – розповів Василь Федорович далі. – Служив у царській армії в козаках, є й фото з того часу. Коли в Грузькому проводилася колективізація, його зарахували до куркулів. Відібрали усе добро. У розкуркулюванні діда брав участь його двоюрідний брат. Митрофана Арсентійовича із жінкою і молодшою дочкою погнали на Соловки. Ще дві незаміжні дочки – в тому числі моя майбутня матір – залишилися в Грузькому. У їхню хату поселили якогось старика з бідняків, йому за вісімдесят було. Мати з тіткою зайняли халупу, яка пустувала, помазали її. Згодом дідуган, якому влада подарувала варлавінське житло, звернувся до матері й тітки: «Дівчата, повертайтеся в свою хату. Бо мене примушують збирати врожай в колишньому вашому хазяйстві. А я ж сил не маю». Вони й повернулися. Їх теж примушували збирати «свій» врожай та віддавати його колгоспу. Отаке чинилося...

«У Грузькому їм життя не було»

Фулга замовк на якусь хвилину – йому важко говорити про жахи, які пережили рідні. І продовжив:

– Згодом мати й тітка Катерина перебралися в село Вільне, бо в Грузькому їм життя не було. Звідти подалися в Сумську область. Працювали там у радгоспі. Добре трудилися, старалися. Але й там їм пригадали походження. Заступився директор: «Аби так працювали комсомольці, як ці дівчата». 1933 року мати взяла відпустку, приїхала сюди. Проїхалася Грузьким і вжах-

нулася: скрізь люди мертві лежали. Вона й поїхала на Сумщину. Там і заміж вийшла. За земляка. Батько – теж з Грузького. Згодом вони перебралися в рідний край. 1941 року народився я. Чи пам'ятаю війну? У мене на руках і

ногах пам'ятні знаки про неї – сліди від осколків гранат, які ми кидали в погріб. Тоді ми вже в Грузькому жили. Пам'ятаю, як 1943 року Червона армія наступала. Наші з літаків німців бомбили. Батька мобілізував до армії польовий військкомат. Батько воював. Повернувся з війська 1946 року. Влаштувався в Карлівській МТС трактористом. Батьки хотіли побудуватися на колишньому подвір'ї матиного батька – висланого на північ Митрофана Варлавіна, але сільрада не дала дозволу.

Сусідський хлопчина пухнув з голоду

Розповів Василь Фулга й про голодний для багатьох українців 1947 рік:

– Наша сім'я не голодувала. Батько працював в МТС, там йому платили зерном чи, може, й грошима. Не те, що в колгоспі, де працювали «за паличку» (Фулга має на увазі трудодні. – В.К.) До того ж, ми мали овочі з власного городу, була й коза. А через дві хати від нас жили Іван і Настя Вовторніки, в них було четверо дітей; ця сім'я не мала чого їсти. Якось у неділю мати насмажила гарбузового насіння, вона це робила тільки у вихідні. Я насипав у кишеню дві жмені і – на вулицю. Зустрів однокласника Петю Вовторніка, дав

йому жменю насіння. Лузаємо. Петя, помітивши, що я випльовую лушпиння, попросив віддавати його мені. «Воно вкусне», – сказав. У нього пальці були пухлі, ледь не репали. З голоду. Тим часом мій батько почав будувати нову хату. Дядько Іван Вовторнік попросився допомагати. Мати дала йому два відра картоплі.

Одяг носили до дірок

На запитання про одяг та взуття селян у перші повоєнні роки Василь Фулга відповів так:

– Одяг в основному був самошитий, з домотканого полотна. Носили його до дірок. Коноплі вирощували на своїх городах. Я теж носив полотняні штани. І перший мій портфель був полотняний. Мати пошила, їй це добре вдавалося. Узимку ходили у валянках, поверх них – чуні, склеєні з автомобільної гуми. Тільки сніг сховався, ми знімали валянки. На теплу пору батько купував мені в місті драні черевики, я їх і одягав у школу. Повертаючись додому, роззувався і йшов босим. Ми, діти, були привчені до того, що треба берегти речі. Згодом у магазинах появилася фабрична одяг. І мені купили костюмчик. На розмір більший, ніж треба. Щоб я його два роки носив. Мати вкоротила штани. А калоші тоді носили модники, в яких гроші водилися. Калоші одягали на хромові чоботи. У мене хромові чоботи появились 1959 року. Гроші заробив у колгоспі, я вже школу закінчив. Працював у колгоспі я з тринадцяти років. І не тільки я. Багато школярів проводили канікули на роботах в колгоспі. Нужда змушувала.

«Сало жовтіло, аж червоніло»

– При Маленкові жити стало легше, – Василь Федорович має на увазі Георгія Маленкова, який після смерті Сталіна очолював радянський уряд і зменшив оподаткування селян. – У нас появилася кабанчик, потім – іще. Різали свиней

перед Різдом і перед Пасхою. Сало зберігалось в полотняному мішку, його клали в дерев'яний ящик. Ящик ставили в коморі. Сало з часом жовтіло, аж червоніло. Але сало є сало. Батько без сала не міг. Він брав на роботу або сало, або шматок солоного здору – середового жиру. Здір і солили, і перетоплювали на смалець. Бувало, намажеш кусень хліба смальцем. Смачно! Цукерки нам, дітям, рідко перепадали. Подушечки, «лампасе». Шоколадних і не бачили. Привозили цукерки батьки

з міста. Небагато, грамів із сто. З'їси ті цукерки, потім руку облизуєш.

Вірші про село, про свій рід

Ще багато розповів Василь Фулга. Про те, як закінчивши школу (цього моменту дуже чекав), він безуспішно пробував продовжити навчання в Кіровограді – у всіх закладах казали, що без паспорта не приймають, а селянам документів влада не видавала. Як, залишившись в Грузькому, працював у колгоспі вантажником, причіпником, як згодом йому довірили трактор «Владимировець» (спеціальних курсів не проходив – син тракториста ж!). Як згодом Бринза (один з найкращих, на думку Фулги, голів грузьківського колгоспу) направив його в Бобринецький сільгосптехнікум. Як він здобував там спеціальність зоотехніка, як займався спортом (боротьбою), як потім служив в армії (військова справа прийшлася до душі), працював на відповідальних постах в споживчій кооперації й колгоспах. Як 1967 року в Грузькому приїхала тітка Оксана – молодша мати сестра, котру з батьками було вислано на північ Росії.

– Тітці Оксані тоді було за п'ятдесят, – пригадав Василь Федорович. – Вона й розповіла, як настраждалися вони на чужині. Її мати, моя баба, витримала тільки півтора року, померла. Після того тітчині діти приїздили сюди не раз. І тепер спілкуюся з ними по телефону.

Показав Василь Федорович і свої фотоальбоми. Серед знімків різних часів зберігається квитанція про те, що в листопаді 1955 року він, восьмикласник Грузьківської школи, заплатив 75 карбованців за навчання в першому семестрі.

– До 1956 року навчання у старших класах було платне, – пояснив. А на завершення розмови почитав свої вірші – про село, про свій рід. В одному з них ідеться про діда Митрофана: «Він працюючий був від роду, Господар знаний всім селом. За те, що добру мав господу, його назвали кулаком...»

Віктор КРУПСЬКИЙ

На знімках: Василь Фулга нині на своїй «дачі» в Грузькому; Митрофан Варлавін; Федір Фулга; Василь Фулга на військовій службі.

Володимир Бабіюк: В партію я не вступив, хоч і кликали

Володимира Івановича я застав за роботою – він замітав на своєму подвір'ї.

– Не можу сидіти без діла, – пояснив господар. – На кожен день складаю план, що треба зробити. А коли празник, не знаю, куди себе подіти...

І все ж Бабіюк відволікся від прибирання, щоб згадати, як працював в колгоспі механізатором, водієм (про те, що він – великий трудівник, що його нагороджено орденом Трудового червоного прапора, мені розповіли його земляки-грузьківці).

За Сталіним не побивалися

Але розмова наша вийшла за межі теми про роботу. Дізнавшись, що співрозмовник народився 1941-го, я запитав у нього, чи пам'ятає війну.

– Майже нічого, – зізнався пенсіонер. – Тільки й пригадую, як мене ледь не розірвав німецький собака. Я на печі з сестрами сидів, а німець – він квартирував у нас

приїздили представники району, ловили тих, хто наважувався взяти собі трохи зерна. Якось хтось із старших послав мене на поле, аби я сказав там людям: представники району – уже в селі. Ті, кого я встиг попередити, врятувалися. А хто попався із зерном в кишнях, того засудили до дванадцяти років.

Пам'ятає Володимир Іванович і березень 1953-го, коли помер Сталін.

– Я тоді в п'ятому чи шостому класі навчався. Вчителька наказувала нам, щоб плакали. Нам не хотілося, тож для виду слинили очі. І батьки мої не побивалися за Сталі-

ним. Вони горя при ньому сьорбнули. Податки страшні були! – аж розхвилювався Бабіюк.

Починав причіпником

– В колгоспі я почав працювати ще школярем, – розповів він далі. – Мене взяли причіпником на ХТЗ-7. Коли оралося поле, завдання причіпника було таке: при розвороті трактора підняти плуг з допомогою спеціального важеля. Вредні трактористи

примували причіпників весь час сидіти на плузі. Добрі ж пускали до себе в кабінку, куди протягувалася мотузка, приєднавши до важеля на плузі. Згодом мені дали трактор. Працював на ньому, поки в армію не призвали.

За словами Бабіюка, він служив у «стройбаті» на Байконурі, там і на водія вивчився. Бачив, як запускали ракети. Відслуживши, повернувся в Грузьке, в колгосп. Працював на колісних тракторах – ЮМЗ, МТЗ-50.

– Я механізатором робив двадцять три роки, – сказав. – На яких роботах? В основному – сівба, міжрядне сапання. Працював і на комбайнах – силосному, кукурудзяному, зерновому. Потім – ще майже двадцять років на бензовозі. Возив в колгосп пальне з нафтобаз.

Найкращим головою вважає Бринзу

– Як у колгоспі заохочували сумлінних працівників? – поцікавився я далі.

– Премії давали. До орденів, медалей представляли. У сімдесятих роках мене нагородили орденом Трудового червоного прапора. А Леоніда Кузьмовича Мицула, комбайнера, – орденом Леніна. Давали передовикам і можливість купити машину поза чергою. Возили нас у театр імені Кропивницького, в кіно.

В партію Бабіюк, за його словами, вступати не схотів, хоч і кликали.

– Туди ледацюги лізли, – пояснив небагатослівно, – а мені робить треба було. На пенсію пішов 2005 року, уже з фермерського господарства. Мені подарували настінний годинник.

Найкращим з усіх керівників грузьківського колгоспу Володимир Іванович вважає Дмитра Івановича Бринзу, покійного, який головував у 1955 – 1965 роках.

– І людяний, і господар добрий був, – так Бабіюк охарактеризував Бринзу. – Колгосп при ньому у мільйонери вийшов.

На запитання, хто його найближчі приятелі, Володимир Іванович назвав одного – Анатолія Дмитровича Фулгу, який торік помер.

Де кілька років тому не стало дружини Володимира Івановича, Марії Павлівни.

З нею він прожив 24 роки. А з першою, Лідією Василівною, – 28 років. Вона померла в 1988-му, у 48 літ. І все ж чоловік – не самотній. По сусідству – син Віталій, він – фермер-одноосібник, займається рільництвом. Віталій допомагає батькові. І приглядає за його будинком, коли той, наприклад, відпочиває біля моря. Так, Воло-

димир Іванович охоче їде в Лугове Миколаївської області, до онука Руслана, який там займається атракціонним бізнесом і має для цього катери, водний мотоцикл, катамарани, так звані плавучі банани. Кілька років тому Бабіюк сфотографувався на морському узбережжі з правнуками Максимом і Ростиком в компанії двох чорношкірих молодиків (у тих теж свій бізнес – за гроші знімаються з любителями екзотики). Цей знімок в будинку Бабіюка – на видному місці.

Віктор КРУПСЬКИЙ

На фото: Володимир Бабіюк тепер; другий день весілля сина Віталія, батька вдягли в жіночі і катали в тачці; з правнуками і чорношкірими натурниками біля Чорного моря.

Про це писала «Зоря комунізму»

Подружилися на збиранні цибулі

«Добре живеться нашій молоді і в селах, і в містах». Цим спостереженням поділився з читачами кореспондент районки, перш ніж розповісти про старшокласниць Валентину Згривець з Грузького і Наталку Котобой з Кіровограда (випуск газети за 27 січня 1976 року). У замітці повідомляється, що дівчата – подружки, разом проводять канікули. А познайомилися вони, коли Наталка влітку проходила виробничу практику в колгоспі імені Чапаєва – допомагала сільським трудівникам збирати черешні, цибулю.

Щоб неслися кури

Тоді в «Зорі комунізму» була рубрика «Клуб передового досвіду». У випуску за 23 березня 1976-го в цьому розділі надруковано статтю на таку тему: раціональне згодовування кормів тваринам в умовах стійлового їх утримання. Авторка публікації – передова пташівниця колгоспу імені Чапаєва Г. Згривець – повідомила, що на їхній фермі – 19 тисяч несучок породи леггорн білий, що вона і її напарниця В. Рогатинська зобов'язалися отримати протягом року з кожної курки 190 яєць, поділилася й «секретом» свого успіху: кормові концентрати слід добре перемішувати, до них варто додавати риб'ячий жир.

Жниували

Про жнива в колгоспі імені Чапаєва розповіла районка у випуску за 29 липня 1976 року. Герої кореспонденції «Поле окриляє» – комбайнери Іван Олійник, Михайло Філіпов, помічник комбайнера Володимир Матковський. «Своє зобов'язання зібрати хліб на 200 гектарах і намолотити 5500 центнерів зерна обов'язково виконаємо», – запевнив кореспондента газети Іван Олійник.

Про доярку Раїсу

Про Раїсу Полоз з колгоспу імені Чапаєва розповіла районка за 24 січня 1977 року. «Робота в неї, звісно, не з легких, – ідеться в нарисі. – Взимку і влітку, за будь-якої погоди, в свято і в будень треба в одну й ту ж годину нагодувати, напоїти корів, почитисти біля них. А ще треба вивчити й врахувати норов кожної тварини. Два роки тому Раїсі Полоз, як кращій доярці, довірили групу телиць. Щиру, жит-терадісну Раїсу Гаврилівну поважають у колективі за працювистість, добросовісність». Згадуються в нарисі й старші доярки колгоспу імені Чапаєва – Олександра Поставочкіна, Любов Мамалига, Марія Варава, Марія Нікітіна. Зазначається, що з їхньою допомогою Раїса Полоз досягла добрих результатів у роботі. Так, 1976 року вона отримала від кожної корови-первістки 2189 кілограмів молока. 1977 року Раїса Гаврилівна взяла собі за мету збільшити цей показник до 3000.

Відслужили

Наприкінці 1976 року повернулися з військової служби в рідне Грузьке Василь Бордіян, Сергій Сичов, Олександр Чоботар та Василь Ботез. Вони відвідали школу, де зустрілися з учнями та вчителями, розповіли про службу. Про це написала «Зоря комунізму» за 14 грудня 1976 року. Автор замітки – Юрій Єпур, тодішній вчитель Грузьківської середньої школи.

За добру роботу

Про трудові досягнення механізаторів колгоспу імені Чапаєва розповіла газета за 7 грудня 1976 року. Повідомляється, що ремонтна ланка третьої тракторної бригади у складі Д. Савченка, В. Глистога, В. Ілляшенка, М. Товстоного та В. Мурашова перемогла у соцзмаганні з механізаторами Миколаївщини, що переможців нагороджено грамотами й турпутівками.

А в серпні – знову в Африку...

Проїжджаючи нещодавно вулицею Мухамедієва в Грузькому, помітив лелеку в гнізді на стовпі.

Саме вийшла зі свого обійстя Раїса Колос, яка проживає недалеко. До неї й звернувся:

– Давно лелеки звили тут гніздо?

– Років з десять тому, – розповіла Раїса Петрівна. – Вони раніш гніздилися в іншому місці – на хаті, через п'ять хат від моєї. У бурю їхнє гніздо зруйнувалося. Хазяїн полагодив його. Лелеки не захотіли там жити. І перебралися на оцей стовп.

За словами Раїси Колос, щоліта в лелечій сім'ї народжується три – чотири пташенят. Лелека-батько годує їх, приносячи з берега ставка черв'яків та іншу поживу.

– Цікаво спостерігати, коли лелечата, підрісши, визирають з гнізда, – сказала жінка. – А в

серпні все їхнє сімейство відлітає у вирій. Начебто в Африку...

Раїса Петрівна правильно сказала. Науковці встановили, що лелеки, яких ми, українці, вважаємо своїми, зимують в Африці, відстань до тих місць – понад 10 тисяч кілометрів. Зазвичай птахи починають свою подорож туди 19 серпня. А повертаються в Україну в другій половині березня – на початку квітня.

Розповіла Раїса Колос і ось яку місцеву історію:

– Років із сім тому трохи далі звідси був похорон. Ховали двох чоловіків – батька й сина, вони втопилися. Коли труни стояли в дворі, на даху хати сів журавель. А коли труни стали вносити, птах злетів дотолу і пішов слідом за процесією. Наче проводжав...

В. ІВАНЕНКО